

จดหมายข่าว

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

National Institute of Animal Health [NIAH] Newsletter

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ 2539

ISSN 0858-4516

โครงการโกบชีวิตโค-กระบือพันธุ์ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี

โครงการนี้ดำเนินการภายใต้ธนาคารโคกระบือเพื่อเกษตรกรตามพระราชดำริ (ธคก.) โดยกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในมงคลโรกาลจะเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติครบ 50 ปี ในวันที่ 9 มิถุนายน 2539 เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากจนทั่วประเทศ ได้มีโคกระบือไว้ใช้แรงงานและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและจูงใจชีวิตโคกระบือที่มีคุณภาพให้มีชีวิตยืนยาวสามารถขยายพันธุ์เพิ่มจำนวน อันจะเป็นประโยชน์ต่อ

เกษตรกรต่อไปในทุกจังหวัด มีระยะเวลาดำเนินการระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2538 - 31 ธันวาคม 2539 ขอเชิญปวงชนชาวไทยร่วมบริจาคเงิน หรือโค-กระบือ ได้ที่ฝ่ายโครงการพิเศษ กองแผนงาน กรมปศุสัตว์ ถนนพญาไท เขตราชเทวี กทม.10400 โทร.2526941, 2514838 และ 2515136-8 ต่อ 191 ต่างจังหวัดบริจาคได้ที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอและสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดทั่วประเทศ

ที่มา : กองแผนงาน

สถาบันสุขภาพสัตว์ฯ ร่วมแสดง นิทรรศการงาน เกษตรและอุตสาหกรรมโลก WORLDTECH'95 THAILAND

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ ร่วมกับศูนย์วิจัยและชันสูตรโรคสัตว์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แสดงนิทรรศการเกี่ยวกับการให้บริการด้านสุขภาพสัตว์ขั้นพื้นฐาน ณ เทคโนโลยีนาโน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา ระหว่างวันที่ 4 พฤศจิกายน ถึง 16 ธันวาคม 2538 ในงาน WORLDTECH'95 โดยนำเสนอการช่วยเหลือตนเองของเกษตรกรรายย่อยในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพสัตว์ขั้นพื้นฐานซึ่งมีความจำเป็นและเป็นหัวใจของการปรับปรุงสุขภาพสัตว์ในชนบท ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์จะคอยให้การสนับสนุนและดูแลในเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีเบื้องต้น ตลอดจนหาเวชภัณฑ์ให้จำหน่ายในรูปของเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นต่อสิ่งจูงใจให้การบริการงานในทุกระดับดำเนินไปได้ด้วยดี วัตถุประสงค์หลักของการปรับปรุงสุขภาพสัตว์ในประเทศไทย ก็เพื่อลดปัญหาสุขภาพสัตว์ขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะพยาธิภายในและพยาธิภายนอกของโคและกระบือให้กับเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลเพื่อให้เกษตรกรที่เป็นอาสาสมัครในหมู่บ้าน

ให้บริการจำหน่ายเวชภัณฑ์ให้แก่เจ้าของสัตว์อย่างต่อเนื่อง เกษตรกรเจ้าของสัตว์สามารถซื้อเวชภัณฑ์ในหมู่บ้านของตนเองได้อย่างสะดวกและราคาถูกจากอาสาสมัครที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว มีการฝึกอบรมปศุสัตว์อำเภอและอาสาสมัครในการดูแลสุขภาพสัตว์อย่างสม่ำเสมอ จัดเงินทุนหมุนเวียนให้ในรูปค่าตอบแทนแก่อาสาสมัครปศุสัตว์อำเภอและปศุสัตว์จังหวัด เพื่อกระตุ้นให้มีกิจกรรมมากขึ้น ในปัจจุบันการปรับปรุงสุขภาพสัตว์ขั้นพื้นฐานในชนบทได้เริ่มดำเนินการไปแล้ว 7 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม สุรินทร์ สกลนคร ชัยภูมิ มุกดาหาร และบุรีรัมย์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2527 นับเป็นเวลาประมาณ 11 ปี พร้อมกันนี้หลักการต่างๆ และรูปแบบการปฏิบัติงานได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลายประเทศโดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันในเรื่องปรับปรุงสุขภาพสัตว์ให้ดีขึ้นกว่าเดิม และเพื่อเพิ่มรายได้จากปศุสัตว์อันจะทำให้ฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรดีขึ้นและยังได้นำเสนอเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาสุขภาพสัตว์ซึ่งเป็นการใช้ Computer multimedia มาช่วยในการเผยแพร่และฝึกอบรมเกี่ยวกับสุขภาพสัตว์ให้แก่เจ้าหน้าที่ของกรมปศุสัตว์และเกษตรกร ได้แก่ โรคไข้เห็บโค โรคพยาธิใบไม้ในตับ โรคพยาธิไส้เดือน การป้องกันและควบคุมโรคสัตว์และหลักการเลี้ยงสัตว์ นับได้ว่าเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์และผลิตสัตว์ได้รับผลดียิ่งขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ในส่วนของโคนมนั้นได้แสดงหุ่นโคนมขนาดเท่าตัวจริงเพื่อแสดงพยาธิภายใน-ภายนอกที่เป็นอันตรายต่อโคนมและมีผลกระทบต่อการเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยารักษาโรคพยาธิ การควบคุมพยาธิใบไม้ในตับโดยชีววิธีซึ่งแสดงให้เห็นถึงการที่หนอนแมลงวันหนองบึง (*Sepedon spp.*) ในแหล่งน้ำธรรมชาติกินหอยคันซึ่งเป็นพาหะตัวกลาง (Intermediate host) ของพยาธิใบไม้ในตับโค-กระบือ เป็นการควบคุมและลดการติดพยาธินี้ได้ พร้อมด้วยการแสดงตัวอย่างยาที่ใช้ในการถ่ายพยาธิ แจกเอกสารวิชาการและจัดเจ้าหน้าที่อยู่ประจำคอยให้คำแนะนำแก่ผู้เข้าชมนิทรรศการตลอดงาน

ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อผลผลิตโคนมของเกษตรกรในประเทศไทย

สัตวแพทย์หญิงดวงใจ กาญจนจันทร์

การส่งเสริมโคนมมาจากแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิต การเกษตร จากนโยบายของรัฐบาลที่เร่งดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาเรื่องผลผลิตและราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ โดยเฉพาะพืชหลัก 4 ชนิด คือ ข้าว มันสำปะหลัง กาแฟ และพริกไทย จึงได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2534 โดยส่งเสริมให้เกษตรกรในกลุ่มเป้าหมาย ทดแทนการปลูกพืชหลักดังกล่าว ให้มาทำการเลี้ยงโคนมและโคเนื้อแทน การพัฒนาเป็นมาอย่างต่อเนื่องจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 ที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่ปัญหาในการเลี้ยงโคและโคเนื้อ ยังมีอยู่บ้าง ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงปัญหาการเลี้ยงโคนม ซึ่งมีปัจจัยหลายประการที่มีผลกระทบต่อผลผลิตโคนมในบ้านเรา ดังต่อไปนี้

การเลี้ยงโคนมของเกษตรกรมีปัจจัยต่างๆ มากมายที่มีผลกระทบต่อผลผลิต โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย ซึ่งปัจจัยแต่ละอย่างจะมีผลกระทบต่อผลผลิตโคนมของเกษตรกรรายย่อยมากน้อยเพียงใด จะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ของแต่ละครัวเรือน ดังนั้นหากเราสามารถทราบถึงปัจจัยต่างๆ และวิเคราะห์ถึงผลกระทบของปัจจัยนั้นๆ ต่อการเลี้ยงโคนม รวมทั้งปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้แล้วก็จะเป็นแนวทางในการวางแผนแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาวิธีการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรรายย่อยให้เกิดเสถียรภาพต่อไป โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่เปลี่ยนพื้นที่นาข้าวเพื่อเลี้ยงโคนมหากพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและมีผลกระทบต่อผลผลิตโคนมของเกษตรกรรายย่อยแล้วสามารถแบ่งปัจจัยเป็น 3 ประเภท

การพิจารณาเบื้องต้นเพื่อจะวิเคราะห์ถึงศักยภาพและปัญหาต่างๆ ไปในการเลี้ยงโคนมเท่านั้น มิได้เฉพาะเจาะจงถึงพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งดังต่อไปนี้

ปัจจัยด้านกายภาพ

เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบเกษตรของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ เช่น เกษตรกรในเขตพื้นที่ที่มีน้ำชลประทานและไม่มีความเหมาะสม เกษตรกรทั้งสองพื้นที่จะมีการจัดทรัพยากรแตกต่างกัน โดยในเขตชลประทานส่วนใหญ่สามารถปลูกพืชหรือทำนาได้ 2 ครั้งต่อปี ซึ่งตรงข้าม

กับเกษตรกรที่อยู่ในเขตอาศัยน้ำฝน จะสามารถปลูกพืชหรือทำนาได้ 2 ครั้งต่อปี ซึ่งตรงข้ามกับเกษตรกรที่อยู่ในเขตอาศัยน้ำฝนจะสามารถปลูกพืชหรือทำนาได้เพียงปีละครั้งและจะมีผลกระทบต่อยังอื่น ๆ เช่น การใช้แรงงาน รวมทั้งรายได้ของ เกษตรกร เป็นต้น ปัจจัยด้านกายภาพ ในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดมีการเปลี่ยนแปลงน้อยและควบคุมยากในช่วง ระยะเวลาหนึ่งๆ ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะต้องปรับตัวให้เข้ากับปัจจัยทางกายภาพของแต่ละพื้นที่ซึ่งปัจจัยด้านกายภาพที่ควรนำมาพิจารณา ได้แก่

ลักษณะภูมิประเทศ

กิจกรรมการเกษตรขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ เช่น เกษตรกรที่อยู่บริเวณชายฝั่งทะเลมีกิจกรรมประมงเป็นหลักในขณะที่ทางภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศมีกิจกรรมปลูกพืชไร่ในที่ดอนและปลูกข้าวในพื้นที่นา ส่วนเกษตรกรในพื้นที่ราบลุ่มน้ำเจ้าพระยาจะปลูกข้าวเป็นหลัก แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรต้องมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ดังนั้น ผลผลิตและผลพลอยได้ทางการเกษตรก็จะแตกต่างกันไปทั้งชนิดและปริมาณการปรับเปลี่ยนให้เกษตรกรเปลี่ยนอาชีพเดิมมาเลี้ยงโคนม จึงต้องพิจารณาว่าในแต่ละพื้นที่นั้นลักษณะภูมิประเทศมีศักยภาพหรือความเหมาะสมมากน้อยเพียงไร ในการเลี้ยงโคนม เช่น สภาพน้ำหลากในฤดูฝน ลักษณะของดินต่อการปลูกพืชอาหารสัตว์ และผลพลอยได้ทางการเกษตรที่สามารถใช้เป็นอาหารโคนม เป็นต้น

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศหรือสภาพอากาศ เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระบบการเกษตร เช่น ชนิดหรือพันธุ์พืชที่ใช้ปลูกรวมทั้งพันธุ์พืชอาหารสัตว์ที่จะใช้เลี้ยงโคนม ปัญหาโรคและแมลง ในฤดูกาลต่างๆ เป็นต้น สภาพภูมิอากาศ เช่น ปริมาณน้ำฝน การกระจายตัวของฝนอุณหภูมิสูงต่ำความชื้นในบรรยากาศ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อกิจกรรมการเกษตร รวมทั้งการเลี้ยงโคนม ดังนั้นเกษตรกรที่มีความเข้าใจในปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ก็จะประกอบประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเกษตร เช่น การจัดระบบการปลูกพืชใหม่ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นหรือจัดระบบการจัดการในการเลี้ยงโคนมให้เหมาะสม การปลูกพืชอาหารสัตว์ และการเตรียมอาหารสัตว์สำรอง

สภาพน้ำเพื่อการเกษตร

ในที่นี้หมายถึงน้ำฝน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำหลักที่ใช้เพื่อการเกษตร ถึงแม้ว่าพื้นที่บางแห่งจะอยู่ในเขตชลประทานก็ควรที่จะต้องทราบปริมาณน้ำฝนและการกระจายตัวเป็นอย่างไร เพื่อใช้ในการประกอบการพิจารณาว่า มีช่วงที่ฝนแล้งและฝนมากเกินไป ค่าเฉลี่ยเกิดขึ้นบ่อยหรือไม่ซึ่งเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการปลูกพืชอาหารสัตว์ การเก็บเกี่ยวตลอดจนถึงการเก็บถนอมอาหารสัตว์ นอกจากเรื่องของฝนแล้ว ในการเลี้ยงสัตว์หรือเลี้ยงโคนมจำเป็นที่จะต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับน้ำเพื่อการบริโภคสำหรับสัตว์ว่าจะจัดหาได้หรือไม่ ปริมาณมากน้อยเพียงไรในแต่ช่วงฤดู โดยเฉพาะน้ำบาดาล หรือน้ำบ่อ นอกจากนี้จะต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของน้ำที่ให้สัตว์บริโภคดื่มกินว่าเป็นอย่างไร เหมาะสำหรับโคนมดื่มกินหรือไม่

ลักษณะดิน

ดินเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อศักยภาพการผลิตของพื้นที่ การปลูกพืช อาหารสัตว์จะให้ผลผลิตมากหรือน้อยแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับ

ประเภทและชนิดของดิน ดังนั้นหากทราบข้อมูลลักษณะและคุณสมบัติของดินแล้วจะช่วยให้สามารถตัดสินใจปลูกพืชอาหารสัตว์ที่เหมาะสมกับดินนั้นๆ รวมทั้งวิธีการจัดทำและการจัดการแปลงพืชอาหารสัตว์ที่เหมาะสมกับดินนั้นๆ รวมทั้งวิธีการจัดทำและการจัดการแปลงพืชอาหารสัตว์เพื่อให้ได้ผลผลิตในปริมาณที่เพียงพอต่อการเลี้ยงโคนม ซึ่งจะเป็นการเพิ่มศักยภาพในการเลี้ยงโคนมให้ประสบผลสำเร็จสูงขึ้น

โครงสร้างด้านคมนาคม

เป็นส่วนที่มีความสำคัญที่จะต้องพิจารณาประกอบ เนื่องจาก การคมนาคมมีผลกระทบต่อบริษัทตลาดสินค้าเกษตรซึ่งในที่นี้ก็คือ น้ำนม ตัวอย่างเช่น ในบางพื้นที่มีศักยภาพสูงในการเลี้ยงโคนม แต่มีข้อบกพร่องในด้านการขนส่ง เช่น ระยะทางขนส่งน้ำนมถึงศูนย์รวมนมหรือโรงงานไกลมากก็จะมีผลต่อคุณภาพน้ำนมถึงศูนย์รวมนมหรือโรงงานอยู่ไกลมากก็จะมีผลต่อคุณภาพน้ำนม หรือต้นทุนการผลิต เป็นต้น

ระบบการส่งน้ำชลประทาน

ถึงแม้ว่าการเลี้ยงสัตว์อาจไม่จำเป็นต้องอาศัยน้ำในระบบชลประทานมากเหมือนกับการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น ข้าว แต่การปลูกพืชอาหารสัตว์เพื่อใช้เลี้ยงโคนมก็นับว่ามีความจำเป็นและหากเราทราบถึงข้อมูลต่างๆ ในระบบการส่งน้ำชลประทาน เช่น ขนาดของบ่อน้ำ ปริมาณน้ำที่ใช้ในการเกษตร ความสามารถที่จะปล่อยน้ำในฤดูต่างๆ ประสิทธิภาพของคลองส่งน้ำ การกระจายตัวของคลองส่งน้ำ จะทำให้เราสามารถกำหนดแผนและจัดเตรียมปลูกพืชอาหารสัตว์ได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจมักจะมีผลกระทบตลอดเวลาโดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ เช่น ราคาข้าวเปลือกหรือราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์ ส่วนปัจจัยทางด้านสังคมซึ่งมีความซับซ้อนก็เป็นส่วนสำคัญในระบบเกษตรกรรมเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องของเทคโนโลยีใหม่ของการเกษตร ดังนั้นจึงเป็นส่วนสำคัญที่ควรได้รับความสนใจศึกษาและนำมาพิจารณา สำหรับปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจที่ควรนำมาพิจารณา ได้แก่

แรงงานที่สามารถประกอบกิจกรรมการเกษตร

ในระบบการเกษตร เช่น การทำนา ขาวนาหรือเกษตรกรไม่ได้นานาตลอดทั้งปี เนื่องจากมีการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานนอกการเกษตรโดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งหรืออาจปลูกพืชชนิดอื่นๆ ดังนั้น การส่งเสริมให้ชาวนาหรือเกษตรกรดำเนินกิจการอื่น เช่น การเลี้ยงโคนมจึงจำเป็นต้องทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับการใช้แรงงาน การกระจายตัวของแรงงานตลอดปี และจำนวนแรงงานในครัวเรือนว่าจะสามารถดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมได้หรือไม่ โดยเฉพาะการเลี้ยงโคนมซึ่งต้องใช้แรงงานตลอดทั้งปีและต้องเป็นแรงงานที่มีความรู้ ความชำนาญอีกด้วย

สภาพสังคมและทัศนคติของเกษตรกร

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการยอมรับในกิจกรรมที่ส่งเสริม ตัวอย่างเช่น ชาวนามักจะมีทัศนคติหรือความเชื่อถือว่าการทำนา เป็นประเพณีที่จะต้องกระทำหรือถือปฏิบัติ จะเห็นได้จากการที่ราคาข้าวเปลือกไม่ต่ำลงหรือต่ำชาวนาก็ยังคงทำนาเช่นเดิม ไม่ว่าจะไว้อย่างหรือเก็บไว้บริโภคเอง ดังนั้นหากกิจกรรมที่ส่งเสริมนั้นผลกระทบต่อการทำนาแล้ว อาจเกิดการไม่ยอมรับในกิจกรรมนั้นๆ

การตัดสินใจประกอบกิจกรรมต่างๆ ของเกษตรกร

การตัดสินใจประกอบกิจกรรมต่างๆ ของเกษตรกรเป็นเหตุผลเฉพาะเรื่อง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแรงงาน ความจำเป็น ผลตอบแทนที่ได้รับหรือความเห็นของสมาชิกในครัวเรือนหรือบางครั้งอาจเป็นเรื่องของการตัดสินใจในระดับชุมชน เช่น การปลูกหญ้าเลี้ยงโคอาจได้รับการคัดค้านจากชุมชนที่เห็นว่าจะทำให้เกิดวัชพืชในนาข้าวของเกษตรกรรายอื่นๆ ได้ หรือการที่เกษตรกรประกอบกิจกรรมต่างๆ ในรูปของ

กลุ่มหรือสหกรณ์ การตัดสินใจของเกษตรกรก็อาจจะเป็นความเห็น

กรรมสิทธิ์ในที่ดินและหลักทรัพย์ที่ใช้ในการผลิต

เป็นส่วนสำคัญในระบบการเกษตรและการตัดสินใจของเกษตรกร นอกจากนี้ยังเป็นดัชนีบ่งชี้ศักยภาพในการพัฒนาของกิจกรรม

โครงสร้างการตลาดและราคาผลผลิต

โครงสร้างการซื้อขายสินค้าเกษตรในพื้นที่จะมีผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาคุณภาพสินค้า ตัวอย่างเช่น หากผลผลิตทางการเกษตรชนิดใดมีตลาดรับซื้อแน่นอน รวมทั้งมีการประกันราคาในระดับที่เกษตรกรพึงพอใจหรือมีผลตอบแทนสูง ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรมีการพัฒนาการผลิตและพัฒนาคุณภาพสินค้าตามที่ตลาดต้องการ ดังนั้นการให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนอาชีพหรือกิจกรรมหนึ่งไปเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริม กิจกรรมที่ส่งเสริมจะต้องมีผลตอบแทนสูงกว่ากิจกรรมเดิมและมีตลาดรองรับแน่นอน จึงจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการตัดสินใจของเกษตรกร และจะเกิดภาวะภาพในการผลิต

ปัจจัยด้านชีวภาพ

ปัจจัยด้านชีวภาพมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาไปตามปัจจัยกายภาพ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ ข้อมูลด้านชีวภาพที่น่าจะนำมาพิจารณา ได้แก่

ชนิดและพันธุ์พืชที่เกษตรกรปลูก

ชนิดและพันธุ์พืชที่เกษตรกรปลูกส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพทางกายภาพ และผ่านแปรตามสภาพเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น เกษตรกรในภาคอีสานมีทั้งที่นาและที่ดอน โดยมีการปลูกข้าวในพื้นที่นา เพื่อการบริโภคและปลูกพืชไร่ที่เป็นพืชเศรษฐกิจเพื่อเป็นแหล่งรายได้ของครัวเรือน ดังนั้นหากการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืช หรือเลี้ยงสัตว์ที่จะมีผลกระทบต่อยาได้หลักแล้ว ย่อมมีผลต่อการตัดสินใจและการยอมรับของเกษตรกร นอกจากนี้ชนิดและพันธุ์พืชที่เกษตรกรปลูกก็จะเป็นตัวบ่งชี้ถึงศักยภาพทางด้านอาหารสัตว์ว่าจะมีเพียงพอหรือไม่

ระบบการปลูกพืชของเกษตรกร

ระบบการปลูกพืชของเกษตรกรขึ้นอยู่กับวิธีการกระจายตัวของน้ำไม่ว่าจะมาจากฝนหรือการจัดระบบชลประทาน โดยทั่วไปแล้วการเกษตรที่อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก เกษตรกรมักจะปลูกพืชครั้งเดียวในรอบปี ส่วนในเขตชลประทานส่วนใหญ่จะมีการปลูกพืชสองครั้งต่อปี ทำให้รายได้หรือผลตอบแทนจากการทำการเกษตรในรอบปี จึงแตกต่างกัน ดังนั้นการจะส่งเสริมกิจการใด จึงควรคำนึงและพิจารณาถึงผลกระทบต่อผลตอบแทนหรือรายได้ของเกษตรกรในรอบปี ซึ่งจะส่งผลต่อการยอมรับและเกิดภาวะภาพในการส่งเสริม นอกจากนี้ ระบบการปลูกพืชของเกษตรกรจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการใช้จ่ายแรงงานหรือการกระจายแรงงานในรอบปีของเกษตรกรในภาคการเกษตร

ปัจจัยการผลิต

ปัจจัยการผลิตในที่นี้หมายถึงปัจจัยที่จำเป็นต่อกระบวนการผลิต เช่น ปุ๋ย พันธุ์พืชอาหารสัตว์ อาหารสัตว์ พันธุ์สัตว์ หรือสารเคมีที่ใช้ป้องกันกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น หากปัจจัยการผลิตนั้นจัดหาได้ยากหรือลำบาก และมีราคาแพงก็จะมีผลกระทบต่อพัฒนาหรือการดำเนินกิจการนั้นๆ เพราะเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการผลิต และต้นทุนการผลิตของเกษตรกรในการส่งเสริมให้เกษตรกรในเขตพื้นที่นาข้าวหันมาเลี้ยงโคนม จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงที่จะต้องทราบถึงปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตามสภาพในแต่ละพื้นที่ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะแตกต่างกันไปและอาจมีปัจจัยอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว และหากได้ทำการพิจารณาและวิเคราะห์จากปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถแก้ไขได้อย่างถูกต้องและทันเหตุการณ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสำเร็จในการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในเขตพื้นที่ปลูกพืชหลัก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการเพิ่มศักยภาพในการเปลี่ยนพื้นที่ปลูกพืชหลักเพื่อเลี้ยงโคนมนั่นเอง

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ จัดฝึกอบรม นายสัตวแพทย์ของกรุปสัตว์ ...

โรคสัตว์ที่มีเห็บและแมลงเป็นพาหะ

เทคนิคทางอิมมูโนฮิสโตพยาธิวิทยา

รุ่นที่ 1 12 - 16 กุมภาพันธ์ 2539

รุ่นที่ 2 19 - 23 กุมภาพันธ์ 2539

วันที่ 25 - 29 มีนาคม 2539

จดหมายข่าวสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

ISSN 0858-4516

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์โดยเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการ เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านสุขภาพสัตว์ และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพสัตว์

เจ้าของ

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกษตรกลาง ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

ที่ปรึกษา

☎ 5797591, 5798908-14 * FAX 579-7591 Internet Ohealth@nontri.ku.ac.th

นายสัตวแพทย์ ดร.วิจิตร สุขเพณีส รองอธิบดีกรมปศุสัตว์ ฝ่ายสัตวแพทย์
สัตวแพทย์หญิงอุบล ศรีสมบุรณ์ ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและชันสูตรโรคสัตว์ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้

หัวหน้ากลุ่มงานหัวหน้าฝ่ายประจำสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติและศูนย์ฯ

คณะผู้เชี่ยวชาญประจำสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

กองบรรณาธิการ	น.สพ.นพพร ศรารักษ์	สพ.ญ.ดวงใจ กาญจนจันทร์	น.สพ.วัชรชัย ณรงค์ศักดิ์	น.สพ.ยอดยศ มีพันธ์
ดัดแปลง-เรียบเรียง	สพ.สมชาย ช่างทอง	น.ส.อุทาสินี มีโชคสม	น.ส.จรัสรัตน์ โพธิ์ถวิล	น.ส.อาภรณ์ นวลยอง
	น.ส.วิจิตตรา รัตนเมณีกุล	น.ส.รุ่งนภา ไพเราะ	น.ส.สุนทรี เหล่าเขตการณ์	
จัดพิมพ์-เผยแพร่	น.สพ.ปฏิพร ฐาปนกุลศักดิ์	นางจินตนา อพินรัมย์	นางสมนึก จงกลราษฎร์	
	น.ส.วันดี แซ่ตั้ง	น.ส.หฤทัย พังจันทน์	นายสุริยะ วัฒนวงศ์สุข	

พิมพ์ที่ ฝ่ายถ่ายทอดเทคโนโลยี สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กำแพงแสน 2 เดือน พิมพ์ครั้งละ 1,200 ฉบับ

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

กรมปศุสัตว์ จตุจักร กทม.10900

ที่ กษ 0615/ว.27

ในราชการกรมปศุสัตว์

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาต เลขที่ 1/2521
ไปรษณีย์โทรเลขราชเทวี